ASPECTE DIN LUPTA ANTIFASCISTĂ A MUNCITORILOR DIRECȚIEI REGIONALE C.F.R. IAȘI

DE

D. BOȚESCU, M. MORĂRAȘU, I. HAGIU

Apărut din agonia generală a capitalismului — și acest lucru este valabil și pentru Romînia — fascismul a reprezentat o încercare disperată și violentă a celor mai reacționare vîrfuri ale burgheziei și rămășițelor feudale de a-și menține dominația de clasă, de a scutura încă o dată povara crizei generale a sistemului capitalist pe umerii maselor populare.

Într-o perioadă de timp, care privită retrospectiv pare scurtă, fascismul a aruncat poporul nostru, ca pretutindeni unde el a acaparat puterea, într-un val de beznă și teroare înzecit în comparație cu oricare altă epocă anterioară de dominație a burgheziei și moșierimii. Fără priză în mase, regimul fascist din Romînia s-a menținut timp de patru ani, în primul rînd datorită sprijinului larg acordat de Germania hitleristă și terorii celei mai violente cunoscută în istoria țării noastre.

Evenimentul petrecut la 6 septembrie 1940 a însemnat o schimbare nu numai a formei, ci și a conținutului dictaturii fasciste.

Pe plan intern, dictatura legionaro-antonesciană a avut ca trăsături distinctive înăsprirea terorii, devenită metodă directă de guvernare, militarizarea completă, a economiei naționale, intensificarea — într-un ritm fără precedent — a pregătirilor de război, desființarea în formă și conținut a ultimelor drepturi și libertăți cetățenești, iar pe plan extern, înfeudarea totală a țării intereselor Germaniei naziste.

Prin proclamarea statului romîn ca stat național legionar, la 14 septembrie 1940, Antonescu își făcea cunoscută hotărîrea de a renunța la balastul formelor de guvernare democrat-burgheze, specifice perioadelor anterioare, în favoarea unei dictaturi de tip fascist.

Trebuie menționat faptul că, atît în perioada 6 septembrie 1940—24 ianuarie 1941, cînd a guvernat împreună cu Garda de Fier, cît și

în perioada 24 ianuarie 1941 — 23 august 1944 — atitudinea regimului fascist antonescian față de masele populare în general și în special față de clasa muncitoare, a rămas aceeași.

Printre primele măsuri cu caracter antimuncitoresc se numără desființarea breslelor prin decretul-lege nr. 3979 din 18 decembrie 1940 [1]. Urmărind lichidarea deplină a oricăror posibilități de organizare legală a clasei muncitoare în spiritul tradițiilor ei revoluționare, decretul din 18 decembrie 1940 a constituit o puternică lovitură dată muncitorimii, căci în acel moment elementele cele mai înaintate din rîndurile ei, urmînd indicația P.C.R. cuceriseră puternice poziții în bresle transformîndu-le dintr-o unealtă a reacțiunii, într-un instrument eficace de luptă legală în slujba intereselor clasei muncitoare [2].

Măsura referitoare la desființarea breslelor nu s-a produs izolat. Ea a fost conjugată cu multe măsuri care defineau poziția oficialităților față de clasa muncitoare. În acest sens trebuie amintită militarizarea întreprinderilor și instituțiilor. Pe lîngă subordonarea deplină a economiei naționale necesităților de război, militarizarea a reprezentat una din principalele forme de supraveghere și înăbușire a luptelor maselor populare. Fiind socotiți ca „rechiziționați" [3], muncitorii și celelalte categorii de salariați au fost constrînși la o disciplină de muncă consemnată în regulamente militare. Marile întreprinderi se aflau sub o permanentă supraveghere îndeplinită de organele poliției și armatei romîne și germane [4]. Durata zilei de lucru a fost mărită printr-un decret lege la 10 ore [5]. În funcție de necesități, comandanții militari ai întreprinderilor aveau latitudinea să ridice durata zilei de lucru pînă la 12 ore și să suspende odihna în zilele de duminică și sărbători legale [6].

---

[1] „Monitorul Oficial" din 18 decembrie 1940.

[2] Conf. art. lui Gh. Savu, *Unele aspecte ale folosirii de către P.C.R. a breslelor împotriva dictaturii regale (1938—1940)* în «Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.», nr. 2, 1963, p. 36 și urm.

[3] „Prin militarizare se înțelege punerea sub regim de control, disciplină și jurisdicție militară a instituțiilor și întreprinderilor de stat sau particulare, precum și a întregului personal al acestora care va fi socotit ca rechiziționat. Întreprinderile militarizate se află, pe timpul militarizării, sub controlul Marelui Stat Major. Personalul militarizat este supus, pentru orice abatere derivînd direct din serviciile ce-i sînt încredințate, disciplinei și jurisdicției militare". Arhiva Direcției Regionale C.F.R. Iași, Dos. neinventariat, fila 11.

[4] Atelierele C.F.R. Nicolina, Iași, erau supravegheate de 10 patrule mixte alcătuite din cîte șase militari romîni, trei germani și un polițist. Arhiva Centrală a Institutului de Istorie a Partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. — în continuare se va citi: ACIIP — dos. 6496 — 159, fila 38. În exercitarea terorii, în afara organelor represive ale regimului antonescian (siguranță, jandarmerie, armată), au avut o însemnată participare și unele organe represive hitleriste (Gestapoul, Abwehrul). După cum reiese din declarațiile unor persoane apropiate de Antonescu, în Romînia „aliată" își exercitau misiunea 11 servicii hitleriste de acest gen. *Procesul marii trădări naționale*, Buc., 1946, p. 155.

[5] Decret-lege din 2 octombrie 1941 asupra regimului muncii în timp de război Conf. *Codul general al Romîniei*. Culegere de C. Hamangiu, vol. XXIX, 1941, partea a II-a, p. 1848.

[6] *Ibidem*.

Mai mult decît atît, conformîndu-se cu stricteţe cererilor imperative ale guvernului hitlerist, guvernul antonescian a trimis la lucru în Germania un mare număr de muncitori romîni, care au fost internaţi în tabere de muncă şi supuşi unui regim de mizerie şi teroare [7]. În intenţia iniţiatorilor hitlerişti subordonarea totală a Romîniei intereselor Germaniei hitleriste trebuia să ducă, printre altele, la desfiinţarea treptată a industriei romîneşti şi la transformarea Romîniei într-o anexă agrară a Germaniei. Paralel cu aceasta s-a urmărit ideea desfiinţării proletariatului din Romînia „contaminat de bolşevism" [8]. De aceea, atenţia organelor represive s-a îndreptat îndeosebi asupra regiunilor industriale unde procentul muncitorilor în rîndurile populaţiei era mare. Unele dări de seamă ale organelor represive fasciste mărturiseau că în unele localităţi „pătura muncitoare... şi în special muncitorii C.F.R. sînt pătrunşi de idei comuniste şi lupta cu aceştia a fost foarte grea" [9]. Pe această linie se înscrie ordinul dat de Antonescu, la 27 mai 1941, ca toţi conducătorii şi membrii ai P.C.R. din Iaşi, Constanţa, Ploieşti, Bucureşti şi Giurgiu să fie internaţi în lagăre, şi ordinul Ministerului de Interne din 11 iunie 1941, adresat poliţiei şi jandarmeriei, de a pregăti ridicarea în masă a comuniştilor din întreaga ţară, între 15 şi 20 iunie 1941 [10].

În mod firesc rezistenţa antifascistă s-a închegat în jurul clasei muncitoare, politic cea mai conştientă, economic cea mai lovită.

Întreaga politică dusă de regimul fascist din Romînia pe plan naţional se reflectă cu fidelitate în cele mai diverse manifestări ale vieţii şi în Moldova.

Încă din primăvara anului 1941, în Moldova, regiune învecinată direct cu Uniunea Sovietică, au fost dispuse numeroase unităţi hitleriste destinate atacului antisovietic. Întreaga regiune a devenit, în sens propriu, o bază de plecare la atacul împotriva Uniunii Sovietice. Una din consecinţele noii situaţii a fost aceea că Moldova, cunoscută în trecut ca o regiune cu importante resurse agro-alimentare, a fost complet secătuită, cunoscînd încă înainte de izbucnirea războiului flagelul foametei [11].

---

[7] Conf. art. lui Popescu-Puţuri, *Principalele trăsături ale regimului politic din Romînia în perioada dictaturii militare fasciste şi a agresiunii hitleriste* în «Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R.», nr. 6, 1963, p. 77—78.

[8] *Idem*, p. 97.

[9] Arhiva M. A. I., Pachetul nr. 51, N. C. 315 (adresa M. St. Major nr. 380196, din 12 iunie 1941 şi anexa nr. 1, p. 4 la această adresă), citat după Gh. Zaharia, *Unele date cu privire la teroarea fascistă din Romînia (1940—1944)*, în «Analele Institutului de Istorie a Partidului»... nr. 6, 1963, p. 107—108.

[10] Arhiva M.A.I. Dos. 40010, vol. 8, fila 59 (ordinul M.A.I. către Dir. Gen. a Poliţiei nr. 2/1941 şi fila 34 (ordinul nr. 3591 din 1 iunie 1941, către Dir. Gen. a Poliţiei). Conf. Gh. Zaharia, *art. cit.*, p. 107.

[11] În lunile mai, iunie şi iulie 1941 pe piaţa Iaşului a lipsit cu desăvîrşire carnea fiindcă — potrivit instrucţiunilor — ea fusese rezervată pentru armată, iar prisos nu exista. (Arhivele Statului Iaşi, fond. Prefecturii, dos. 3/1941, fila 410). Inspectorii

Întrucît Moldova urma să devină în scurt timp linia a doua a frontului, teroarea exercitată asupra populației în această parte a țării a îmbrăcat forme deosebit de ascuțite [12]. În cartierele muncitorești Nicolina și Socola din Iași au fost înființate posturi provizorii de jandarmi cu misiunea de a supraveghea și reprima orice încercare ostilă regimului [13]. Casele persoanelor cunoscute ca adversari politici ai regimului sau ale celor socotiți ca avînd o atitudine „de indiferență" față de regim au fost puse sub o permanentă supraveghere din partea siguranței [14].

Teroarea asupra minoritarilor, mai ales asupra evreilor, a îmbrăcat forme abominabile. La Iași, în zilele de 27—30 iunie 1941, au fost asasinați într-un mare progrom peste 8 000 de oameni [15]. De asemenea din județele din nordul Moldovei, pînă la sfîrșitul lunii decembrie 1941, au fost deportați în lagăre peste 38 000 de evrei [16].

Prigoana s-a extins și asupra adepților unor convingeri religioase socotite ca „dizolvante" (baptiști, adventiști etc.), care au fost ridicați și internați în lagăre [17].

În acest climat de teroare și lipsuri materiale ce se accentuau de la o zi la alta, resentimentele populației față de regimul fascist s-au intensificat treptat, mergînd de la opoziția pasivă pînă la sabotarea directă a măsurilor întreprinse de regimul fascist și a mașinii de război hitleriste.

În rezistența antifascistă au participat reprezentanți ai întregului popor, dar cea mai masivă participare a avut-o clasa muncitoare. Fenomenul este valabil pentru întreaga țară.

Deși Moldova era una din regiunile cele mai înapoiate în timpul regimurilor trecute, cu o economie bazată în primul rînd pe agricultură, cu o industrie slab dezvoltată și repartizată neuniform și — în consecință — cu un proletariat mai puțin numeros și răspîndit în întreprinderi mici, totuși chiar în aceste condiții, și aici în fruntea luptei revoluționare pentru doborîrea regimului fascist au stat muncitorii. Dintre muncitori, mai ales în unele centre din Moldova ca Iași, Pașcani, Galați, se detașează prin număr, tradiție și spirit de organiza-

Atelierelor C.F.R. Nicolina și C.F.R. Pașcani făceau cunoscut Dir. C.F.R., într-un raport confidențial că „sînt zile cînd la masa de prînz lucrătorii mănîncă doar mămăligă rece cu ceapă, căci pîinea a devenit un lux". Arhiva Atelierelor C.F.R. Pașcani, dos. neinventariat, fila 226.

[12] Arh. Statului Iași, fond Prefecturii, dos. 6/1941, fila 59 și urm. (cuprinzînd rapoartele speciale ale siguranței Iași către Corp. 4 A. referitoare la măsurile deosebite).

[13] Ibidem.

[14] Ibidem.

[15] Arh. Statului Iași, fond Prefecturii dos. 14/1941, fila 33—34 și ziarul „Prutul" din 27 iunie 1941.

[16] *Cartea neagră (fapte și documente)*, vol. 3, Buc., 1947, p. 13, 134, 143.

[17] Din județele Huși, Baia, Iași și Suceava au fost internați în lagăre, sub acest pretext, pînă la 30 decembrie 1942, aproximativ 800 persoane. Arh. St. Iași fond. Prefect. dosar, 8/1942, fila 50—51 și Arh. St. Suceava, fond Prefect. dosar 1/1942, fila 7.

re ceferiştii. Cele trei mari centre feroviare din Moldova, Iaşi, Paşcani şi Galaţi [18] au cunoscut în anii fascismului momente de luptă intensă împotriva regimului antonescian şi a războiului purtat de acesta în alianţă cu Germania hitleristă. Prezenţi la toate marile acţiuni iniţiate de P.C.R. încă înainte de 6 septembrie 1940, împotriva procesului de fascizare a ţării, ceferiştii din zona Dir. Generale C.F.R. Iaşi au avut faţă de regimul legionar antonescian o atitudine de permanentă ostilitate concretizată în numeroase şi variate acte de sabotaj.

Care era situaţia generală a muncitorimii ieşene în acea perioadă?

Din cauza lipsei de materii prime, industria din Iaşi îşi micşorase simţitor producţia. Lipsa de materii prime a dus, printre alte consecinţe, la concedieri masive în rîndurile muncitorilor [19]. Unele întreprinderi industriale au încetat, din aceeaşi cauză, complet activitatea [20], cu excepţia întreprinderilor care lucrau pentru armată, celelalte şi-au redus producţia în raport cu posibilităţile de aprovizionare cu materii prime, transformînd în şomeri un număr apreciabil de muncitori [21]. Întregul ciclu de restricţii impuse de regimul antonescian prin trecerea economiei ţării în stare de război, a făcut ca aprovizionarea cu materii prime — în special pentru întreprinderile mici cum erau, în majoritatea lor [22], cele din Iaşi — să devină o problemă extrem de complicată, ceea ce a contribuit la agravarea condiţiilor de trai ale muncitorilor. Muncitorii rămaşi la locul de muncă erau — după cum recunoşteau chiar autorităţile locale — retribuiţi „cu totul insuficient pentru a-şi satisface chiar şi cele mai modeste necesităţi" [23]. De fapt salariul real al muncitorului, chiar în limitele cele mai scăzute, nu concorda niciodată cu cel de pe statul de plată. Pe lîngă amenzile aplicate pe scară largă pentru cele mai mici greşeli „pentru a-i deprinde pe lucrători cu o disciplină riguroasă de muncă" [24], muncitorii au fost obligaţi să subscrie la împrumutul reîntregirii iniţiate de guvernul antonescian imediat după declararea războiului [25]. Apoi, muncitorilor li se reţinea pentru societatea „Muncă şi lumină", pentru întreţinerea

---

[18] Majoritatea unităţilor feroviare din Moldova făceau parte, din punct de vedere administrlativ, din cadrul Dir. Reg. C.F.R. Iaşi.

[19] În cursul lunii aprilie 1941 erau înregistraţi la Iaşi 400 de şomeri din ramurile tîmplărie, pielărie şi metalurgie. În anii 1942 şi 1943 cifra a rămas aceeaşi (cu mici modificări), deşi mulţi muncitori fuseseră între timp mobilizaţi. ACIIP, dosar 6229—83, fila 00126.

[20] În aprilie 1941 fabrica „Ţesătura" fiind lipsită de materii prime necesare a oprit producţia. ACIIP, dosar 3/1941, fila 32.

[21] Arh. St. Iaşi, fond Prefect. dosar 3/1941, fila 32.

[22] În perioada amintită, în Iaşi existau 64 ateliere şi fabrici, „Finanţe şi industrie" din 23 ianuarie 1945.

[23] La începutul anului 1941 majoritatea muncitorilor de la C.F.R. şi din industria textilă din Iaşi erau salarizaţi cu 2500 lei lunar. Spre sfîrşitul anului 1943 media salariului crescuse la 11000 lei în timp ce chiria pentru o cameră depăşea adeseori suma de 10.000 lei. ACIIP, dosar 629—83, fila 00043; dosar 221, fila 26; dosar 3750, vol. 28, fila 00686.

[24] Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, dosar neinventariat, fila 26.

[25] ACIIP, dosar 5934, fila 336.

mormintelor eroilor[26] etc., ceea ce restrîngea și mai mult veniturile lor. Concomitent cu șomajul cronic și cu micșorarea treptată a cîștigului net, la adîncirea pauperizării contribuia și o altă cauză: scumpirea crescîndă a articolelor de primă necesitate, în special a alimentelor. Introducerea cartelelor n-a putut asigura minimul necesar fiecărui muncitor. Majoritatea alimentelor raționalizate nu se distribuiau, uneori, luni întregi, muncitorii trebuind să-și procure cele necesare traiului numai la preț de speculă[27]. Afirmația este valabilă pentru întregul personal inferior al Direcției Regionale C.F.R. Iași. Perioade îndelungate de timp, muncitorii atelierelor Nicolina n-au primit nimic din rațiile de zahăr, ulei și făină de grîu menționate în cartele[28]. Rația de pîine a scăzut pînă la 300 grame de persoană și era de proastă calitate[29]. Sarcina distribuirii mărfurilor raționalizate revenea oficiilor de aprovizionare, economatelor, înființate pe lîngă întreprinderi și instituții. În realitate, datorită acordurilor economice încheiate cu Germania, precum și speculei și afacerilor întreprinse de elementele aflate în conducerea acestor oficii, economatele nu și-au putut îndeplini niciodată misiunea pentru care fuseseră create[30].

Insuficiența mijloacelor de întreținere aflate la dispoziția muncitorilor ceferiști este oglindită într-unul din memoriile înaintate Direcției Generale C.F.R. de către muncitorii atelierelor C.F.R. Pașcani în iunie 1941[31]. În acest memoriu muncitorii cereau: 1) majorarea salariilor de bază cu 40% ; 2) majorarea alocației de chirie cu 30%, calculată la salariul de bază; 3) sporirea coeficientului la lucrul în acord de la 6,30 la 10; 4) să se revină asupra suprimării alocației de scumpete care să fie mărită la 800 lei; 5) să se acorde primă de producție de 5,7 și 10% la numărul de locomotive reparate; 6) organizarea rațională a muncii și repartizarea echitabilă a salariilor; 7) reorganizarea economatelor pentru aprovizionarea muncitorilor cu alimente, haine, lemne etc., plătibile în rate lunare; 8) acordarea de îmbrăcăminte de serviciu corespunzătoare fiecărui anotimp.[32].

Memoriul probează cît de precare erau condițiile economice în care trăiau ceferiștii și explică, în bună măsură, atitudinea lor ulterioară față de regim. Acest memoriu a fost întocmit într-o perioadă cînd

[26] Arh. St. Iași. fond. Prefect. dosar 217, fila 69.

[27] ACIIP, dosar 5934, fila 360 și Arh. St. Iași, fond. Prefect. dosar 3/1941, fila 53.

[28] Pe lîngă alimentele menționate în text, au fost perioade cînd și pîinea lipsea zile întregi. Așa s-a întîmplat în ultimul trimestru al anului 1941 în lunile aprilie, mai și noiembrie 1942, în februarie 1943. ACIIP, dos. 5934, fila 360 și Arh. St. Iași, Prefect. dosar 3/1941, fila 413.

[29] Arh. St. Iași, fond. Prefect., dosar 3/1941, fila 414.

[30] „Moldova Roșie" an. II, nr. 7 din februarie 1941.

[31] Arh. Atelierelor C.F.R. Pașcani, dosar neinventariat, fila 110.

[32] În răspunsul la acest memoriu, Direcția Regională C.F.R. arăta că nu poate satisface revendicările (fără să dea explicație), dar menționa că întrucît un memoriu asemănător a fost trimis și de muncitorii atelierelor Nicolina, va sosi o comisie pentru a ancheta situația. Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași dos, neinventariat, fila 12.

Direcţia Regională C.F.R. Iaşi ducea o ofensivă sistematică asupra salariilor muncitorilor din Atelierele C.F.R. Nicolina şi C.F.R. Paşcani. Pe această linie se înscrie hotărîrea Direcţiei Regionale C.F.R. Iaşi de a reduce preţul la lucrul în acord cu aproape o jumătate faţă de cel în vigoare la începutul anului 1941 [33].

Mari nemulţumiri erau semnalate şi printre muncitorii Atelierelor C.F.R. Galaţi. După cum reiese dintr-un raport confidenţial al Direcţiei Atelierelor C.F.R. Galaţi „nemulţumirile sînt provocate de salariile mici, scumpetea mare, transpunerii pe umerii celor rămaşi a sarcinilor de producţie ce reveneau înainte celor concediaţi, orariul ridicat de lucru. Datorită acestei situaţii — conchide raportul — peste 90% din lucrători sînt ostili regimului domnului general" [34].

Nu putem încheia schiţa fondului economic pe care s-au desfăşurat acţiunile ceferiştilor împotriva regimului fascist, fără a pomeni de atitudinea acestuia faţă de muncitorii minoritari.

În conformitate cu politica generală dusă de guvernul antonescian în vederea pregătirii sub toate aspectele a războiului antisovietic, Direcţia Generală C.F.R. a dispus ca toţi muncitorii şi funcţionarii aparţinînd minorităţilor naţionale (mai puţin cei germani) să fie îndepărtaţi din serviciu. Pe baza acestor dispoziţii Direcţia Regională C.F.R. Iaşi a concediat, chiar din prima jumătate a anului 1941, 200 de muncitori şi funcţionari aparţinînd minorităţilor naţionale [35]. După începerea războiului măsura a fost extinsă fiind concediaţi peste 95% din muncitorii minoritari cuprinşi în zona Direcţiei Regionale C.F.R. Iaşi [36]. Foarte puţini din aceştia s-au bucurat de „privilegiul" de a fi şomeri majoritatea au fost internaţi în lagăre „ca suspecţi politici" [37].

Muncitorilor romîni asupra cărora plana bănuiala de a fi simpatizanţi ai P.C.R., li s-a aplicat ca primă sancţiune mutarea disciplinară în alte centre feroviare din ţară [38].

Starea generală de lucruri schiţată mai sus constituie principala explicaţie a ostilităţii permanente cu care muncitorii ceferişti au privit regimul fascist şi au acţionat pentru doborîrea lui.

Acţiunile ceferiştilor îndreptate împotriva regimului antonescian au îmbrăcat două aspecte principale: 1 — sabotajul economic, care *avea ca scop slăbirea potenţialului militar* al Romîniei burghezo-moşiereşti şi al Germaniei hitleriste în eforturile depuse de acestea în cadrul războiului antisovietic; 2 — sabotajul politic, constînd în refuzul

---

33 ACIIP, dosar 5934, fila 255.

34 ACIIP, dosar 39291—57, fila 5.

35 ACIIP, fond 1, dosar 16, vol. 32, fila 417.

36 Ibidem.

37 Sub acest pretext au fost internaţi în lagăre, numai în cursul lunii iulie 1941, peste 100 ceferişti din atelierele C.F.R. Nicolina, C.F.R. Paşcani şi C.F.R. Galaţi. ACIIP, fond. 1, dosar 14, vol. 21, fila 43.

38 În cursul lunii iunie 1941, au fost mutaţi disciplinar la Arad, Simeria şi Satu—Mare 20 de ceferişti de la Atelierele Nicolina sub acest pretext, ACIIP dosar 5790—16, fila 280 şi fond 8, dosar 1627, fila 504.

muncitorimii ceferiste de a se încadra în normele „ordinii noi" instaurate de regimul fascist.

Sub ambele aspecte, sabotajul întreprins de ceferiștii ieșeni a contribuit din plin la șubrezirea pozițiilor regimului fascist din Romînia.

Pe linia sabotajului economic se înscriu: deraierele și ciocnirile provocate trenurilor militare cu destinația front; distrugerea traseelor de cale ferată; întîrzierea trenurilor militare; nerespectarea, sub cele mai diverse motive, a programului de lucru.

Cea mai frecventă formă de sabotaj a fost nerespectarea programului de lucru. „Prin îndepărtarea străinilor (muncitorilor aparținînd minorităților naționale — n.n.) socotim că am creat condițiile ca lucrul în ateliere să se desfășoare conform programului"[39] — glăsuia unul din rapoartele inspectorului Atelierelor C.F.R. Nicolina. Autorul raportului se înșela însă, fapt dovedit de cele petrecute ulterior. Muncitorii romîni, rămași la locul de producție nu erau de loc dispuși să contribuie la respectarea programului. Rapoartele întocmite, în aceeași problemă, după începerea războiului infirmau optimismul primului raport. În cadrul serviciilor Direcției Regionale C.F.R. Iași, în ultimul trimestru al anului 1941, datorită absențelor de la lucru „sub cele mai diverse pretexte"[40] s-au pierdut cca. 300 zile muncă[41]. Pedepsele aplicate și amenințarea cu trimiterea pe front în caz de recidivă, n-au putut curma această stare de lucruri. În 1942, deși raportul folosit nu menționează decît situația din semestrul al doilea, numărul absențelor s-a dublat, înregistrîndu-se un număr de 680 zile de muncă pierdute[42]. Această situație a pus în alarmă Direcția Regională C.F.R. și — mai ales — conducerea Atelierelor C.F.R. Nicolina și C.F.R. Pașcani, unde se semnalau cele mai numeroase absențe. Ca primă sancțiune, patru muncitori au fost concediați, iar alți doi trimiși pe front[43].

Pentru anul 1943, deși rapoartele și notele informative înaintate periodic Dir. Gen. C.F.R. nu conțin date statistice privitoare la numărul zilelor muncă pierdute, rezultă totuși din numărul mare de pedepse aplicate pentru acest motiv, că cifra absențelor s-a menținut ridicată[44]. Cîteva date disparate, confirmă, de asemenea, numărul mare de absențe nemotivate. De exemplu, în ziua de 23 august 1943 au lipsit nemotivat de la lucru 83 muncitori din Atelierele Nicolina; în ziua de 25 august 32 de muncitori; în ziua de 26 august 30 de muncitori[45].

[39] Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dosar neinventariat, fila 26. Raport din 20 iunie 1941.

[40] Ibidem, fila 29.

[41] Ibidem.

[42] Arh. Dir. Reg. C.F.R. dosar neinventariat, fila 22.

[43] Ibidem.

[44] Sînt citate peste 30 de sancțiuni (amenzi, carceră etc.) aplicate de organele Dir. Reg. C.F.R. personalului din raza Direcției pentru absențe nemotivate de la lucru. Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dos. neinventariat, fila 16 și urm. și ACIIP fond 5, dosar 974, fila 108.

[45] ACIIP fond 5, dos. 974, fila 108 și dos. 5817—20, fila 115 și Arh. St. Iași fond Prefect., dosar 29/1943, fila 47.

În anul 1943 luase fiinţă, din iniţiativa P.C.R., Comitetul Patriotic ceferist, care activa pe lîngă Uniunea Patrioţilor şi grupa în jurul său pe toţi salariaţii acestei întreprinderi dornici să contribuie la răsturnarea regimului fascist. Comitetului patriotic ceferist i-a revenit sarcina de a coordona întregul sabotaj C.F.R. Primul manifest adresat ceferiştilor spunea: „Fraţi ceferişti! Salvarea voastră din această nenorocire stă în organizarea grupurilor de patrioţi antihitlerişti, pentru ieşirea imediată din război şi încheierea păcii, pentru răsturnarea guvernului Antonescu şi formarea unui guvern din reprezentanţii tuturor grupărilor antihitleriste. Nici-un tren spre front cu muniţii, armată, alimente! Jos războiul hitlerist!" [46].

Materialele de arhivă cercetate pînă acum nu ne dau o imagine suficient de clară a felului cum acest comitet a activat la Iaşi, dar din unele referiri, în tangenţă, făcute de organele represive în diverse rapoarte şi note, reiese că avea numeroşi membri [47]. Numărul mare de absenţe de la lucru din primele patru luni ale anului 1944 [48], par să confirme faptul că comitetul patriotic ceferist activa cu succes la Iaşi şi Paşcani.

Oficialităţile recunoşteau deschis că această formă de sabotaj „provoacă mari pagube şi este greu de combătut" [49].

Frecvent a fost folosit şi sabotajul concretizat prin provocarea întîrzierii trenurilor militare cu destinaţia front. Dările de seamă şi rapoartele întocmite de Direcţia Regională C.F.R. Iaşi menţionează cu regularitate că „peste 90% din întîrzieri sînt nemotivate" [50]. În folosirea acestei forme de sabotaj au fost antrenaţi în afară de muncitori, impiegaţi de mişcare şi alţi funcţionari. Întîrzierea provocată trenurilor militare devenise o problemă greu de rezolvat. Iată cîteva exemple:

În perioada 25 iunie 1941 — 1 martie 1942, pe linia Bîrlad — Iaşi, 60 de trenuri cu trupe şi muniţii destinate frontului au fost reţinute fără motive temeinice, ajungînd la destinaţie cu patru-cinci ore întîrziere [51].

---

[46] Fototeca Inst. de ist. a Partidului, fond B, clişeu 1430.

[47] O notă a siguranţei din Iaşi relatează că la Nicolina în februarie 1944, au fost reţinuţi pentru cercetări 12 muncitori, bănuiţi a fi membri ai Comitetului patriotic ceferist, iar din altă notă, din aprilie 1944, rezultă că alţi 10 muncitori de la Atelierele C.F.R. Nicolina şi Atelierele C.F.R. Paşcani au... fost condamnaţi pentru acelaşi lucru. Arh. St. Iaşi, fond Prefect., dosar 6/1944, filele 32—35.

[48] Nota informativă înaintată Dir. Gen. C.F.R. nu dă o cifră exactă pentru aceste patru luni, dar menţionează că „numărul absenţelor de la lucru s-a mărit faţă de anul trecut". Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, dos. neinventariat, fila 13.

[49] Ibidem.

[50] ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00790.

[51] Uneori cîte 10 ore chiar, cum a fost cazul trenului german 7014 care în loc să ajungă la Ungheni pe data de 10 decembrie 1941, ora 7, a ajuns la ora 16,40 „fiind oprit fără motiv la semnale". Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, dosar neinventariat, fila 18 şi ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00790.

Tot în aceeași perioadă, pe ruta Bacău-Pașcani-Iași, 50 de trenuri militare au fost reținute nemotivat în mai multe stații, ceea ce a făcut ca ele să sosească la destinație cu mari întîrzieri [52].

Pe data de 12 noiembrie 1942, un tren care se îndrepta spre front a fost reținut fără vreun motiv plauzibil, timp de 14 minute în halta Itești-Bacău. Același tren ajungînd la Pașcani a fost oprit la semnal cca. 20 de minute. La interogatoriul luat de organele militare, impiegatul a motivat că din cauza zăpezii acul semnalului n-a funcționat normal [53]. Asemenea cazuri se produceau aproape zilnic.

Direcția Regională C.F.R. Iași raporta la sfîrșitul lunii noiembrie 1943 că pînă la acea dată „întîrzierile provocate trenurilor militare din neglijența personalului ce deservește traseele din raza Direcției noastre însumează sute de ore" [54].

Prin urmare se recunoștea fățiș că această formă de sabotaj luase proporții și nu era vorba nicidecum de simple întîmplări. De altfel, sancțiunile aplicate personalului de pe traseul respectiv probează că acest fenomen trebuie considerat sabotaj. La începutul anului 1944, 30 de acari, impiegați și manipulatori au primit diferite pedepse pentru astfel de „neglijențe": 20 au fost sancționați cu rețineri din salariu; 7 au fost retrogradați, iar 3 au fost înaintați tribunalului militar [55].

În mod deosebit se impune atenției sabotajul concretizat prin distrugere totală sau parțială a transporturilor militare, mai ales a celor germane. Din materialele cercetate rezultă că în perioada 10 septembrie 1940 — 1 mai 1944 s-au petrecut în zona Direcției Regionale C.F.R. Iași 11 cazuri de mari accidente și ciocniri, provocate trenurilor militare ce se îndreptau spre front [56]. Dintre acestea 9 s-au încheiat cu distrugerea parțială a trenurilor respective, de obicei locomotiva și cîteva vagoane, iar două cu distrugerea completă a trenurilor, în ambele cazuri fiind vorba de transporturi militare germane [57].

În realitate numărul accidentelor de acest fel trebuie să fi fost mai mare căci după cum mărturiseau inspectorii Direcției Regionale C.F.R. „asemenea fenomene au devenit aproape obișnuite în ultimul timp" [58]. Accidentele au fost organizate cu ajutorul personalului din diverse servicii C.F.R.: mecanici, fochiști, acari, frînari, impiegați de mișcare etc. [59].

Din cele 11 cazuri de deraieri și ciocniri, 10 s-au petrecut cu complicitatea mecanicilor și fochiștilor care remorcau trenurile respective.

---

52 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dosar neinventariat, fila 14.

53 ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00791.

54 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dosar neinventariat, fila 18.

55 Ibidem, fila 29 (notă informativă de serviciu).

56 ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00697, 00693, 00695, 00706, 00711, 00720, 00723, 00729, 00773, 00747, 00780; fond 4, dosar 741, fila 204, fond 1, dosar 371, fila 130; Arh. St. Iași, fond 1676, dosar 23, fila 730, 874 și Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași dosar neinventariat, fila 8, 14, 22, 38.

57 Ibidem.

58 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dos. neinventariat, fila 23.

59 Ibidem, fila 25.

În sprijinul acestei afirmaţii pledează argumentul că în toate cele 10 cazuri mecanicii şi fochiştii s-au salvat de la moarte şi numai în cel de-al 11-lea caz mecanicul a fost ucis[60]. Încă un argument îl constituie faptul că 5 dintre mecanici şi 2 dintre fochişti au fost înaintaţi tribunalului militar pentru a fi judecaţi[61]. În mod obişnuit accidentele se produceau în cursul nopţii, la intrarea trenurilor în staţii; pe linia pe care urma să intre trenul militar erau lăsate de către personalul de manevră o locomotivă cu unul sau mai multe vagoane; aceasta se întîmpla mai ales în preajma acelor, cînd viteza era destul de mare, iar posibilităţile de frînare reduse. Aşa s-a întîmplat la 22 octombrie 1940 în gara Paşcani[62] şi la 31 octombrie 1940 în apropierea gării Mirceşti[63].

Alteori, cei care au organizat nemijlocit accidentele au fost acarii, care manevrînd greşit acele produceau deraierea sau ciocnirea trenurilor militare. Astfel s-au produs accidentele de la Ciurea în noaptea de 10 septembrie 1940[64] şi la Vatra Paşcani, în noaptea de 26 februarie 1942[65].

Mecanicii romîni de pe locomotivele care remorcau trenuri militare germane au contribuit esenţial la aceste acte de sabotaj. Ciocnirile provocate intenţionat în gara Iaşi, la 11 martie 1942[66] în gara Socola, la 13 septembrie 1942[67] şi în gara Paşcani la 25 februarie 1943[68] au putut avea loc numai cu consimţămîntul mecanicilor şi fochiştilor de pe locomotivele respective.

Tot ca sabotaj trebuie apreciată şi distrugerea unor porţiuni de cale ferată înaintea trecerii trenurilor militare, cum s-a întîmplat în noaptea de 30 ianuarie 1943[69] pe distanţa Bîrnova-Ciurea, avînd ca rezultat întreruperea circulaţiei un timp îndelungat.

Pentru a provoca deraierea unor trenuri militare revizorii de vagoane au aplicat uneori metoda defecţiunii anticipate a frînelor de la vagoane, făcînd imposibilă frînarea în timpul coborîrii pantelor[70]. Prin procedeul amintit a fost provocată deraierea parţială a unui tren care transporta pe front efectivul unui batalion german de geniu, în noaptea de 16 martie 1944, pe distanţa Piciorul Lupului-Iaşi[71].

---

60 Ibidem, fila 27.

61 Nota informativă menţionează ce pedepse au primit. Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, dosar neinventariat, fila 28.

62 ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00693.

63 Ibidem, fila 00695.

64 Ibidem, fila 00697.

65 Acarii au motivat manevra greşită a acelor prin faptul că au primit comanda greşită, ibidem, fila 00711.

66 Este vorba de ciocnirea trenurilor germane 7571 şi 6648, ibidem, fila 00720.

67 Este vorba de trenul permisionar german 717, Berlin—Odesa, ibidem, fila 00747

68 Ibidem, fila 00808.

69 Pentru a ajunge la acest rezultat, ceferiştii intercalau în garnitura trenului ce preceda trenul militar un vagon cu roţile defecte. ACIIP, fond 8, dosar 1656, fila 00800 şi 00805 şi Arh. Dir. C.F.R. Iaşi, dosar neinvent., fila 55 (notă de anchetă).

70 Arh. Dir. C.F.R. Iaşi, dosar neinventariat, fila 50.

71 Ibidem.

Autoritățile militare și polițienești romîne și germane, ca și inspectorii Direcției Regionale C.F.R. Iași însărcinați cu anchetarea acestor cazuri, recunosc că acestea, în proporție de 90%, sînt acte de sabotaj [72]. Pentru intimidare, Direcția Regională C.F.R. Iași a hotărît, după consultarea prealabilă a Siguranței, să afișeze în ateliere și în stații un extras din decretul-lege, emis de Antonescu, privitor la pedeapsa cu moartea [73].

Ceferiștii Direcției Regionale C.F.R. Iași au plătit scump rezistența lor antifascistă [74]. Jertfele lor, izvorîte dintr-o înaltă conștiință patriotică, specifică clasei muncitoare, au avut o contribuție importantă la subminarea regimului fascist, înscriindu-se pe fondul general al luptei dusă de întreaga noastră clasă muncitoare împotriva regimului antonescian.

În aceste acte de sabotaj au fost distruse, total sau parțial, aproximativ 14 locomotive, peste 50 de vagoane, importante cantități de armament și muniții, iar o parte din efectivul unităților hitleriste și-a găsit moartea în urma accidentelor provocate de ceferiști [75].

În încleștarea uriașă de forțe desfășurată în răsărit, actele ceferiștilor din zona Dir. Reg. C.F.R. Iași, au reprezentat un aport însemnat la insuccesele mașinii de război fasciste.

Așa cum arătam mai sus, sabotajul economic s-a împletit strîns cu sabotajul politic.

Refuzul muncitorilor ceferiști de a subscrie la politica noului regim a început chiar din primele zile de existență a acestuia. El rezultă dintr-o serie de fapte de mai mare sau mai mică importanță, toate însă bogate în semnificații. Muncitorii ceferiști au boicotat noua politică sub toate aspectele, începînd cu formele exterioare de manifestare ale acesteia și terminînd cu însuși fondul ei.

Primele manifestări, deocamdată timide, ale refuzului muncitorilor ceferiști din zona Direcției Regionale C.F.R. Iași de a împărtăși politica regimului legionaro-antonescian, s-au produs cu ocazia sărbătoririi de către legionari a „victoriei" de la 6 sept. 1940. Dorind să dea

---

[72] Ibid. filele 56, 60, 67, 68 (note de anchetă).

[73] „Se pedepsesc cu moartea acei care: 1) îndeamnă prin viu grai sau prin orice mijloace la manifestații sau acțiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinii publice existente; 2) tipăresc, scriu, desenează sau multiplică, în orice mod, manuscrise schițe etc., care conțin îndemnuri la săvîrșirea unui act sau la manifestarea unei idei care constituie o uneltire împotriva ordinii existente în stat; 3) îndeamnă la infracțiuni contra liniștei publice; 4) instigă contra armatei; 5) fac propagandă pentru răsturnarea ordinii sociale existente în stat; 6) coalizează funcționarii contra siguranței statului. Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, dosar „mișcări ceferiste", fila 8.

[74] Într-o informație înaintată Dir. Reg. C.F.R. la 20 ianuarie 1944, referitoare la noi angajări de personal, Dir. Reg. C.F.R. Iași arată că aceste angajări sînt necesare, întrucît „din vechiul personal parte s-a transferat în alte centre, parte a fost luat pe front, iar 60 se află în judecata tribunalului militar pentru acte de sabotaj, ibid., fila 71.

[75] Cifrele de mai sus nu sînt menționate în statisticile oficiale. Ele reprezintă calculul făcut de autori prin adunarea pierderilor provocate de aceste acte de sabotaj, pierderi amintite în notele și dările de seamă cercetate.

un caracter de masă acestei sărbători, organizaţia legionară din Iaşi a răspîndit manifeste în oraş invitînd populaţia la miting [76]. În întreprinderi şi instituţii, elementele legionare au făcut o intensă propagandă pentru a-i determina pe salariaţi să participe la miting, uzînd uneori de ameninţări [77]. Dintre ceferişti, doar vîrfurile administraţiei au participat, muncitorii şi chiar funcţionarii boicotînd mitingul [78].

Ulterior s-a încercat atragerea ceferiştilor în orbita politicii legionare pe căi ocolite, prin serbări, procesiuni religioase etc. De fiecare dată organizatorii diversiunilor cultural-religioase au trebuit să-şi înregistreze cu amărăciune eşecul [79]. Pentru acest motiv muncitorii de la Nicolina au suferit intense persecuţii; cei cunoscuţi ca avînd o veche atitudine antifascistă au fost închişi şi bătuţi de bandele de legionari [80]. Adeseori, în cartierele muncitoreşti Nicolina şi Socola au avut loc încăierări între muncitori şi legionari [81].

Un caz concludent s-a petrecut cu prilejul manifestaţiilor legionare din 8 noiembrie 1940 la Iaşi, manifestaţii la care au participat regele Mihai şi conducătorii noului regim — Antonescu, Horia Sima şi alţii. Autorităţile legionare, în urma mobilizării făcute, scontau pe un număr mare de participanţi. S-au adunat însă doar cîteva sute de oameni, printre ei nefiind decît vreo 12 muncitori ceferişti [82], care în urma ameninţărilor cu concedierea au putut fi adunaţi la manifestaţie.

Muncitorii ceferişti ai Direcţiei Regionale C.F.R., alături de celelalte categorii de muncitori, şi-au menţinut atitudinea faţă de regim şi după rebeliunea legionară din 21—24 ian. 1941. Refuzul de a lua act oficial de hotărîrile guvernului, de a participa la plebiscit, de a participa la sărbătorirea „victoriilor" de pe front, de a subscrie la împrumutul reîntregirii, de a denunţa pe propagandiştii P.C.R., toate acestea au adîncit prăpastia dintre muncitori şi regimul dictatorial fascist, contribuind la subminarea poziţiilor acestuia.

Timp îndelungat muncitorii din Atelierele Nicolina au refuzat să semneze listele de subscripţie la împrumutul reîntregirii. Lor li s-au alăturat mecanicii şi fochiştii depourilor de locomotive din Iaşi şi Paşcani, precum şi o parte din personalul administrativ [83]. Alături de celelalte categorii de muncitori şi salariaţi din ţara noastră, refractari politicii regimului fascist, ceferiştii Dir. Reg. C.F.R. Iaşi au contribuit la eşecul împrumutului lansat de Antonescu [84].

---

76 Arh. St. Iaşi, fond 1678, dosar 36/1940, fila 57.

77 Ibidem, fila 58.

78 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, dosar neinventariat, fila 80.

79 Ibidem.

80 În seara zilei de 26 sept., patru muncitori de la Nicolina au fost bătuţi de legionari în stradă „pentru cuvinte jignitoare la adresa legiunii", iar o zi mai tîrziu alţi trei au fost închişi pentru acelaşi motiv la poliţia legionară. Ibidem, fila 82.

81 Ibidem, fila 88.

82 Ibidem, fila 89.

83 ACIIP, ds. 5934, fila 336 şi Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, ds. neinventariat, fila 10.

84 Rezultatul (pe întreaga ţară) a fost acela că numai jumătate din obligaţiile emise au putut fi acoperite ACIIP, ds. 63, fila 26, „Presa liberă" 24 sept. 1941.

Refractară a fost poziția ceferiștilor și față de plebiscitul inițiat de Antonescu la 9 nov. 1941. Rapoartele oficiale ale Dir. Reg. C.F.R. Iași, consemnează faptul că, din numărul total de salariați, peste 85% au absentat de la vot sub diferite pretexte [85]. Primul „tur de scrutin" transformîndu-se într-un veritabil fiasco, guvernul antonescian a ordonat autorităților aducerea populației cu forța la vot [86]. „Muncitorii au păstrat vechiul spirit de frondă, care în împrejurările de azi constituie un neîndoios succes al propagandei comuniste" [87] — notează Dir. Atelierelor C.F.R. Nicolina, făcînd în continuare recomandarea că „se impun măsuri mai drastice ca eventualele surprize să nu se poată produce" [88]. Într-adevăr, luînd act de această recomandare siguranța din Iași a arestat și deferit Curții Marțiale un număr de 32 muncitori din Atelierele Nicolina, „care au făcut agitație împotriva plebiscitului" [89].

Ceea ce autoritățile indicau a fi drept „un spirit de frondă" era în realitate cu mult mai mult; era o ostilitate dură, o ură adîncă și constantă, necunoscută încă la noi în istoria relațiilor dintre muncitori și asupritori; era o părticică din riposta, consemnată timp de patru ani în notele informative ale organelor de represiune, dată de clasa muncitoare celui mai întunecat regim de asuprire economică, socială și politică cunoscut în istoria țării noastre. Evenimentele precedente și cele următoare au demonstrat acest lucru.

Acolo unde teroarea se dovedea ineficace, regimul a promovat diversiunea apropierii de muncitori. În acest sens amintim că dispoziția guvernului antonescian de a se serba ziua de 1 Mai sub semnul înfrățirii între clase a fost privită de muncitori ca o provocare la care au răspuns prin refuzul de a participa la sărbătoare [89].

Aceeași atitudine au adoptat muncitorii ceferiști față de societatea „Muncă și lumină", creație a regimului fascist cu rol de promovare a ideologiei și politicii fasciste în rîndul muncitorimii. Pentru ca la conferințele și serbările organizate în cadrul societății „Muncă și lumină" să se poată asigura un minimum de auditori, administrația Atelierelor Nicolina recurgea la amenințări [90]. După ce cu multă trudă erau adunați 30—40 muncitori, lipsa de atenție afișată ostentativ dovedea prețuirea de care se bucurau eforturile conducerii de a „culturaliza" masa de muncitori [91]. Cu atît mai firești apar aceste manifestări dacă ținem seama de faptul că majoritatea conferințelor și serbărilor organizate aici aveau ca subiecte popularizarea „personalității" generalului Antonescu sau a „succeselor" armatei pe front. Dar manifestările de acest gen nu se opreau aici. Adeseori, în timpul nopții, pe zidurile

---

85 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, ds. neinventariat, fila 38.

86 Ibidem, fila 34 și „Procesul marii trădări naționale", București 1946, f. 241.

87 Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iași, ds. neinv., f. 39 și ACIIP, fond. 1, ds. 18, v. IV f. 442.

88 Ibidem.

89 ACIIP, ds. 6165, fila 00038 și ds. 5817-20, fila 4.

90 ACIIP, ds. 5817-20, fila 11.

91 Ibidem.

Atelierelor Nicolina apăreau, săpate cu dalta lozinci ca: „Jos călăul Antonescu!", „Vrem pace cu U.R.S.S."[92].

Informatorii Siguranţei strecuraţi printre muncitori raportau şi alte fapte semnificative privitoare la starea de spirit a muncitorilor feroviari. În pauzele de lucru, discuţiile erau purtate mai cu seamă în jurul problemei războiului, iar din ele răzbea speranţa muncitorilor că prăbuşirea regimului fascist se va produce cît mai repede[93]. Pentru astfel de discuţii, socotite conspirative, trei muncitori din Atelierele Nicolina au fost condamnaţi, în febr. 1943, la cîte 10 ani muncă silnică[94].

Fără a epuiza subiectul, din cele cîteva date prezentate mai sus se poate trage concluzia că încercarea regimului fascist din Romînia de a îngenunchia clasa muncitoare a înregistrat un eşec. Cele petrecute în zona Direcţiei Regionale C.F.R. Iaşi, în rîndul muncitorilor ceferişti, reflectă pe plan local un fenomen generalizat în întreaga ţară. Sabotarea regimului fascist din Romînia a fost sub toate aspectele un fenomen propriu întregii noastre clase muncitoare, întregului nostru popor, desfăşurat în toate regiunile ţării.

Ofensivei violente întreprinse de fascism, pe planuri diferite, asupra nivelului de trai al clasei muncitoare, i s-a răspuns prin sabotaj şi insubordonare politică. Făţiş sau tacit, reprezentanţii locali ai regimului fascist au trebuit să recunoască acest adevăr.

Ultimul episod din existenţa regimului burghezo-moşieresc — fascismul — s-a consumat în iureşul celei mai mari bătălii de clasă cunoscută în istoria luptelor de clasă de la noi, care a culminat cu actul de la 23 August 1944. Actul de la 23 August 1944 a fost punctul culminant al rezistenţei îndîrjite depuse de întregul nostru popor în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., în faţa fascismului, rezistenţă care după mai bine de 4 ani a obţinut victoria.

În contextul evenimentelor care au premers lui 23 August 1944 lupta muncitorilor ceferişti din zona Direcţiei C.F.R. Iaşi împotriva regimului militaro-fascist reprezintă o contribuţie însemnată la victoria finală obţinută de întregul nostru popor, sub conducerea P.C.R.

---

92 Ibidem.

93 ACIIP, fond 1, ds. 27, fila 43 şi Arh. Dir. Reg. C.F.R. Iaşi, ds. „Mişcări ceferiste", fila 36.

94 ACIIP, ds. 5817-20, fila 66 şi fond 1, ds. 18, vol. IV, fila 547.